

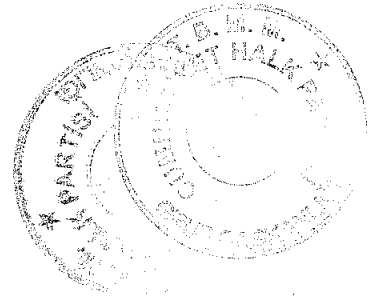
T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih 16.12.2013
Sayı 1228

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“Kişinin Açık Rızası Olmaksızın Elde Edilen ve Arşivlenen Kişisel Verilerin İmha Edilmesi Hakkında Kanun” Teklifim ve gerekçesi ektedir. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Dr. M. Sezgin TANRIKULU
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme			
Esas Konusu	Adalet			
Tarih:	26 Aralık 2013			
Ysn.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Muh
1	16	1228	12	1228
TBMM BAŞKANI				

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
16 Aralık 2013
Numara:

T B M M KÜTÜPHANE VE ARŞİV HİZM. BAŞKANLIĞI
16 Aralık 2013
No : 265728

GEREKÇE

Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. Maddesine göre; *"Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."*

"Fişlemeler tarihe karışacak" iddiasıyla 12 Eylül 2010 tarihinde Anayasaya eklenen bu hükümlerin gerektirdiği Kanun, aradan 3 yıl geçmesine rağmen çıkarılmadığı gibi idare hem hukuka aykırı fişlemeleri kullanmaya devam etmekte hem de her gün yeni bir fişleme iddiasıyla gündeme gelmektedir.

Anayasa'nın açık hükümlerine rağmen Devletin fişlemelere ve ellerindeki fişlere göre karar vermeye devam ettiği, bu konudaki genelge ve yönergelerin bile halen yürürlükte olduğu görülmektedir.

Başlı başına bir insan hakları ihlali olan fişleme uygulamasıyla Türkiye'de birçok insanın ağır mağduriyetlere uğratıldığı bilinmektedir. Örneğin, yapılan güvenlik soruşturmasında babasının 20 yıl önce TSİP üyesi olduğu anlaşılan bir kişi astsubay okulundan atılmış, idare bu kişiye neden atıldığına dair bilgi vermeyi dahi kabul etmemiştir. "Silahlı Kuvvetler İstihbarata Karşı Koyma, Koruyucu Güvenlik ve İşbirliği Yönergesi"ne göre yapıldığı belirtilen bu idari işlemle ilgili olarak yargı makamı da bir hukuka aykırılık bulmamıştır.

İşin vahim tarafı 2010 Anayasa değişikliğinden sonra da benzer uygulamalara devam edilmesidir. Örneğin, öğrencilik yıllarında protesto eylemlerine katıldığı ve hasta bir tutuklunun affedilmesi için düzenlenen kampanyaya destek verdiği için fişlenen bir akademisyenin kardeşine gerekli tüm prosedürleri tamamladığı halde sadece bu yüzden özel güvenlik görevlisi sertifikası verilmemiştir. İdare Mahkemesi ise Anayasaya değişikliğiyle fişlemenin yasaklanmış olmasına rağmen halen yürürlükte olan Özel Güvenlik Genelgesi'ndeki "somut delillerle ispat edilmemekle birlikte, istihbari anlamda alınan duyum ve görüşlerle sakıncalı olabilecek durumu olanları İl Güvenlik Komisyonu karara bağlar" kuralı gereğince, davayı reddetmiştir.

Bir hukuk devleti olan Türkiye'de idare şu anda açıkça suç işlemektedir. Zira Türk Ceza Kanununun 135. Maddesine göre;

"Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir. Kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırkı kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır."

Ayrıca, 138. Maddeye göre, *"Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir."*

Türkiye'nin 1954 yılında onayladığı, Anayasanın 90. Maddesi gereğince kanun hükmünde olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8 inci maddesinde, herkesin özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkı olduğu belirtilmektedir.

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği birçok kararda, bir kişinin özel hayatıyla ilgili verilerin saklanmasıyla 8. Maddenin ihlal edilmesi anlamına geldiğine hükmedilmiştir.

AIHM, Leander - İsviçre (26.03.1987), Kopp - İsviçre (25.03.1998), Amann - İsviçre (16.02.2000) davalarında, "Bir kamu merciinin bir bireyin özel hayatıyla ilgili bilgileri saklaması, 8.

Maddenin ihlalini oluşturur. Saklanan bilgilerin daha sonra kullanılıp kullanılmamasının buna bir etkisi bulunmaz” tespitinde bulunmuştur.

Rotaru - Romanya Davası’nda (04.05.2000), Romanya İstihbarat Servisi’nin başvuranın özel hayatı konusunda bilgileri tutup kullanması “yasalara uygun” olmamış ve AİHS 8. Maddenin ihlal edildiğini tespit etmiştir.

Turek - Slovakya Davası’nda (14.02.2006) ise; başvuran, eski Çekoslovak komünist emniyet kuruluşu tarafından tutulan ve kendisini ajan olan gösteren dosya nedeniyle kamu görevinde çalışmak için gereken güvenlik soruşturmasından geçememiştir. AİHM, başvuranın özel hayatına saygı hakkının korunmasını talep edebileceğı bir prosedür olmadığı için 8. Maddenin ihlal edildiğini, geçerli kurallar gizli iken ispat külfetinin başvuran üzerine bindirilmesinin, gerçekeçi olmayan ve aşırı bir yükün başvurana yüklenmesi anlamına geldiğini tespit etmiştir.

Görüldüğü gibi AİHM birçok kararında, idarenin tutuğu fişleme benzeri kayıtların AİHS 8. Madde kapsamında özel hayatın gizliliğini ihlal ettiğı hükmüne varmaktadır.

Ne yazık ki, Türkiye’de Hükümet, bu hukuk kurallarının gereklerini yerine getirmediğı gibi istihbarat ve güvenlik birimleri eliyle fişlemelere devam etmektedir. **1980 darbesinde Türkiye’de 1 milyon 683 bin kişinin, 28 Şubat sürecinde ise 6 milyon kişinin fişlendiğı belirtilmektedir. Bugün yaşanan fişlemelerin bu anti demokratik dönemlerden hiçbir farkı yoktur.** Ancak totaliter, faşist rejimlere görülebilecek uygulamalarla bugün muhalif siyasi görüşe sahip iř adamlarından akademisyenlere, bürokratlardan sıradan yurttaşa kadar herkes fişlenmektedir. Gezi eylemleri gibi protestolarda yaralanan göstericiler hakkında sağık kuruluşları ayrı birer kayıt dosyası tutmakta, TÜİK kişileri dini görüşlerini açıklamaya zorlayacak derecede insan haklarına aykırı anketler düzenlemektedir.

Sonuç olarak, tarafı olduğumuz uluslararası insan hakları sözleşmelerine ve Anayasaya göre kişileri fişlemek insan hakları ihlalidir, TCK 135. Maddeye göre ise suçtur. Hukuka aykırı fişleme suç olduğına göre bunlara ait arşivlerin yok edilmesi, genelge yönerge ve bunlara dayanarak yapılacak tüm idari ve hukuki işlemlerin geçersiz sayılması gerekir. Söz konusu arşivleri imha etmeyen, bunlara dayanarak işlem yapan tüm idarecilerin ve görevlilerin cezalandırılması, Türkiye’nin AİHM tarafından bu nedenlerden dolayı tazminat ödemeye mahkûm edilmesi durumunda ise tazminatın bu kişilere hızlı ve etkin şekilde rücu ettirilmesi hukuk devletinin ve insanlık onurunun gereğidir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Kişisel verilerin korunmasını Anayasal bir hak haline getiren Anayasa'nın 20. Maddesinin üçüncü fıkrasındaki hükümler, bunların işlenmesine dair ölçüt olarak "kişinin açık rızası"nı belirlemiştir. Buradan hareketle hazırlanan madde ile kişinin açık rızası olmadan kişisel verilerin herhangi bir şekilde elde edilmesi, kaydedilmesi, arşivlenmesi, açıklanması, üçüncü kişilere aktarılması veya kullanılması yasaklanmaktadır.

MADDE 2- Hukukun evrensel ilkelerine ve insan haklarına tamamen aykırı olan "fişleme" uygulamalarıyla elde edilen kişisel verilerin bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç 2 ay içinde imha edilerek, hiçbir şekilde yeni bir idari işleme ve insan hakları ihlaline yol açmaması amaçlanmaktadır.

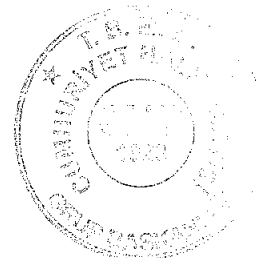
MADDE 3- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8 inci maddesi ve Anayasa'nın 20. Maddesi ile AİHM kararları açıkça ortadayken devletin güvenlik ve istihbarat birimleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından hukuka aykırı şekilde kişisel veri elde etmek amacıyla genelge, yönerge, talimat ve benzeri düzenlemeler yapıldığı veya eski düzenlemelere göre hala işlem yapıldığı görülmektedir. Madde ile hukuka aykırı bu düzenlemelerin tamamen iptal edilmesi, bunlara dayanılarak yapılan idari işlemlerin ise geçersiz kılınması amaçlanmaktadır.

MADDE 4- Kişinin açık rızası olmaksızın; siyasi, felsefi veya dini görüşleri, ırkı kökenleri, ahlaki eğilimleri, cinsel yaşamları, sağlık durumları, sendikal bağlantıları ve benzer kişisel verileri herhangi bir şekilde elde eden, kaydeden, arşivleyen, açıklayan, üçüncü kişilere aktaran ve kullanan kişiler ile daha önce kaydedilmiş ve arşivlenmiş kişisel verilerin kanunun yürürlük tarihinden itibaren 2 ay içinde imha edilmesine aykırı davranışların Türk Ceza Kanunu'nun 136. Maddesinde yer alan **bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası** ile cezalandırılması amaçlanmaktadır. Bu eylemlerin **kamu görevlisi tarafından, görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle** ve belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle gerçekleşmesi durumunda cezanın TCK'nın 137. Maddesine uygun olarak **iki kat artırılması** amaçlanmıştır.

MADDE 5- Fişleme bir insan hakları ihlalidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu ve benzeri hak ihlallerine ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesi kapsamında vermiş olduğu birçok ihlal kararı bulunmaktadır. Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, arşivlenmesi veya herhangi bir şekilde kullanılması nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından tazminata mahkûm edilmesi durumunda ödenecek tazminatın çok hızlı ve etkin bir şekilde ilgili kişilere ve idarecilere rücu ettirilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 6- Yürürlük maddesidir.

MADDE 7- Yürütme maddesidir.

KİŞİNİN AÇIK RIZASI OLMAKSIZIN ELDE EDİLEN ve ARŞİVLENEN KİŞİSEL VERİLERİN İMHA EDİLMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- Kişinin açık rızası olmaksızın; siyasi, felsefi veya dini görüşleri, ırki kökenleri, ahlaki eğilimleri, cinsel yaşamları, sağlık durumları, sendikal bağlantıları ve benzer kişisel verileri herhangi bir şekilde elde edilemez, kaydedilemez, arşivlenemez, açıklanamaz, üçüncü kişilere aktarılamaz ve hiçbir şekilde kullanılamaz.

MADDE 2- Devletin güvenlik ve istihbarat birimleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından kişilerin açık rızası olmaksızın elde edilen kişisel verilere ait tüm kayıtlar ve arşiv, her türlü kopyalarıyla birlikte bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç 2 ay içinde imha edilir.

MADDE 3- Devletin güvenlik ve istihbarat birimleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından hukuka aykırı şekilde kişisel veri elde etmek amacıyla yayımlanmış bulunan tüm genelge, yönerge, yazılı emir ve benzeri düzenlemeler ile bunlara dayanılarak yapılan idari işlemler geçersizdir. Bu şekilde elde edilen veriler hiçbir idari işlemin dayanağı olarak kabul edilmez.

MADDE 4- Bu Kanunun 1 inci ve 2 inci maddelerinde getirilen hükümleri ihlal edenler, Türk Ceza Kanunu'nun 136 ve 137 inci maddelerine göre cezalandırılır.

MADDE 5- Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, arşivlenmesi veya herhangi bir şekilde kullanılması nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından tazminata mahkûm edilmesi halinde ödenecek tazminat, ödeme tarihinden itibaren 2 ay içinde ilgili kamu görevlilerine, bu görevlilerin kimliğinin tespit edilememesi veya bulunamaması halinde ilgili idarenin en üst idari amirine rücu edilir.

MADDE 6- Bu Kanunun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 7- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

